τὰ φύλλα ἐπέφταν. *Καὶ κοιτάζοντάς με στερνὴ βολὰ ἐχαμογέλασε, κ' ἔφυγε γλήγορα κατὰ τὸν κυπαρισσῶνα—τὸν κυπαρισσῶνα μας.*

Καρδαμύλη. ΣΠΗΛΙΟΣ ΠΑΣΑΓΙΑΝΝΗΣ

ΠΕΤΡΑΡΧΗΣ

Στὸ θάνατο τῆς Λαύρας

ΣΟΝΕΤΤΟ XLIII.

Τ' ἀηδόνι ποῦ τὸν πόνο του μὲ τόση γλύκα χύνει
Γιὰ τ' ἄμοιρ' ἀηδονάκια του ἢ γιὰ γλυκό του ταῖρι,
Ἀπὸ γλυκάδα γιόμισε τὰ δάση καὶ τ' ἀέρι
Μὲ τέτοιον ἦχο ἁρμονικὸ καὶ πάθος ὀπ' ἀφίνει.

Κι' ὅλη τὴ νύχτα φαίνεται πῶς μένα συντροφεύει
Καὶ τὴ σκληρὴ τὴ μοῖρα μου κάθε ὥρα ποῦ θυμίζει
Π' ἄλλος δὲ φταίει νὰ τοῦ κλαυτῶ σ' ὅ,τι μὲ βασανίζει
Σὰ λόγιαζα πῶς στὶς θεὲς Χάρος δὲ βασιλεύει.

Ὦ! πῶς γελιέται εὔκολα ὅποιος πολὺ πιστεύει!
Τὰ δυό μου φῶτα πιὸ λαμπρὰ κι' ἀπὸ τοῦ ἡλιοῦ τὸ [χρῶμα,
Ποιὸς ποτ' ἐσκέφτη πῶς θὰ ἰδῆ νὰ γίνουν μαῦρο χῶμα.

Μὰ τώρα ξέρω ποῦ ἡ σκληρὴ μοῖρα ποῦ μὲ παιδεύει
Θέλει νὰ μάθω κλαίοντας, ζῶντας ζωὴ θανάτου,
Πῶς κάθε πρᾶμ' ἀγαπητὸ λίγο βαστάει δῶ κάτου.

Θ. ΜΑΚΡΗΣ

ΦΙΛΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

Πόλη 6 τοῦ Μάη 1905

Ἀγαπητέ μου φίλε,

Πολὺ μοῦ κακοφάνηκε ὁ ἄκριτός σου λόγος γιὰ κεῖνα, μὲ τὰ ὁποῖα τελείωνα καὶ τὶς δυὸ προηγούμενες ἐπιστολές μου. Δὲν φτάνει ποῦ δὲν τὰ παραδέχεσαι, μᾶς βρίζεις κιόλας. Γιατὶ βρισιὰ εἶναι νὰ μὴν ἀναγνωρίζῃς τὴν Πόλη μας «ἑστία φώτων καὶ κέντρο γλωσσολογικὸ καὶ παιδαγωγικὸ πρώτης τάξεως». Βρισιὰ εἶναι νὰ κοροϊδεύῃς καὶ τὸ κῦρος τῆς γνώμης τοῦ «Ταχυδρόμου», ποὺ εἶπε ὅτι ἐμεῖς «ὑγιέστερον» ἀπὸ σᾶς καὶ κρίνουμε καὶ αἰσθανόμαστε. Κι ὅσο γιὰ τὸ πρῶτο θὰ καταλάβεις μόνος, μὲ τὸν καιρό, πόσο πλανήθηκες. Μὰ γιὰ τὸ δεύτερο δὲν ξέρω τί νὰ κάμω. Μὲ τί μοῦτρα νὰ παρουσιαστῶ στὸν συντάχτη τοῦ φύλλου μας καὶ νὰ τοῦ ζητήσω συγχώρεση! Μὲ τί μοῦτρα νὰ ξαναπάρω ἀπὸ αὐτὸ ἐπιχειρήματα γιὰ νὰ πολεμῶ ἀνθρώπους ποὺ ἀστόχαστα μιλοῦνε!

Ὡστόσο σκοπὸν ἔχοντας νὰ σὲ φωτίσω κι ὄχι νὰ πάψω τὴ συζήτηση,—πρᾶμα ποὺ θἄκαμνα χωρὶς ἄλλο, ὕστερ' ἀπὸ τέτια προσβολή, ἂν δὲν εἴσουν φίλος μου—ἂς ἐξετάσουμε τετραγωνικὰ τὴν ὑπόθεση.

Ἡ γνώμη, λές, τοῦ «Ταχυδρόμου» εἶναι «σκουριασμένη». Ἔστω. Μ' αὐτὸ θέλεις νὰ μᾶς πείσῃς ὅτι ἡ δική σου εἶναι ἡ σωστή; Ἂς διοῦμε. — Πότε μιὰ γνώμη ἔχει κῦρος;

— Ὅταν κεῖνος ποὺ τὴν ἐκφέρει ἔχει πεῖ κι ἄλλες ἀναμφισβήτητες ἀλήθειες, ὅταν ἡ κριτική του ὀξύτητα εἶναι παναγνωρισμένη, ὅταν, σὰν τύχει μάλιστα νἆναι ἐφημερίδα, ἄγει καὶ φέρει τὸ δημόσιο ἤ, καλύτερα, χτίζει καὶ γκρεμνᾷ τὴ δημοσία λεγομένη γνώμη.

Ἔ λοιπόν! Ὅλα αὐτὰ φωνάζουν ἀπὸ τὴν πρώτη ὡς τὴν τελευταῖα στήλη τοῦ «Ταχυδρόμου», τὸν ὁποῖο τόσο θριαμβευτικὰ καταδικάζεις.

Σκουριασμένη λοιπὸν δὲν εἶναι ἡ γνώμη, ὅτι ἐμεῖς εἴμαστε ἱκανώτεροι ἀπὸ σᾶς νὰ κρίνουμε, γιατὶ σκουριασμένα δὲν εἶναι π. χ. κι ὅσα σοφὰ ἔγραψε τότες μὲ τὸ «γλωσσικὸ ζήτημα» τοῦ Φωτιάδη **σας**. Σκουριασμένα εἶναι, ὄχι! σὰν μᾶς βροντοφωνάει πῶς τὴ γλῶσσα σας τὴ συνθηματικὴ ὁ λαὸς δὲν τὴν διαβάζει. Κι ἂν τὴν διαβάσῃ πάλι δὲν θὰ τὴν νοιώσῃ. Θὰ νοιώσῃ ἴσως «τὶς λέξες μὰ ὄχι καὶ τὶς ἰδέες». Καὶ φυσικά. Ποῦ ἀκούστηκε λαὸς νὰ νοιώθῃ διὰ μιᾶς καὶ λέξη καὶ ἰδέα; Μήγαρις τὰ δυὸ αὐτὰ εἶναι ἀδιαχώριστα;

Καὶ τὸ παρακάτω: «τὴν γλῶσσα σ' ὅλους τοὺς »πολιτισμένους λαούς, ἀντίθετα μὲ τὴ γνώμη τοῦ »κ. ἰατροῦ, ἐμόρφωσαν οἱ συγγραφεῖς». «Καὶ ὑπάρχει »ἔθνος τὸ ὁποῖο μὲ τὴν ἀποκρυστάλλωση τοῦ χυ»δαίου ἰδιώματος ἐπεδίωξε τὴν μόρφωση τῆς γλώσ»σης του»;

Καὶ τὸ ἄλλο: «Ὁ φίλος ἰατρὸς λέγει ὅτι ἡ »δημώδης ὁμιλεῖται, καὶ αὐτὴ καὶ μόνη εἶναι ἡ »γλῶσσα μας. Καὶ λοιπόν; αὐτὴν πρέπει νὰ γρά»φουμε·—μ' αὐτὴν νὰ συγγράφουμε·—αὐτὴ πρέπει »νἆναι ἡ γλῶσσα τοῦ βήματος, ἡ γλῶσσα τοῦ ἄμ»βωνος, ἡ γλῶσσα τῆς ἐκκλησίας. Τὰ ἀστρονομικὰ »ἔργα, τὰ ἰατρικά, τὰ νομικά, τὰ φιλολογικά, τὰ »θεολογικὰ στὴ δημώδη. Αἴ! μὰ τὰ κάρδαμα! τέ»τιες γνῶμες εἶναι ὑπερβολικὰ παράξενες. Θὰ παρα»καλούσαμε μάλιστα τὸ φίλο ἰατρὸ νὰ μᾶς ἐπι»τρέψῃ νὰ ξαναποῦμε τὴ φράση του: τέτιου εἴδους »ἀηδίες δὲν μιλιοῦνται. Καὶ δὲν μιλιοῦνται ἤ τους »λάχιστο δὲν γράφουνται τέτιες ἀηδίες, γιατί, ἂν »τυχὸν ἐφαρμόζουνταν, θἄκαμναν τὴ γλῶσσα μας τὸ »γελοιωδέστερο προϊὸν τῆς ἀνθρωπίνης διάνοιας. Γιὰ »φαντασθῆτε τὴν ἑλληνικὴ γλῶσσα, ποὺ γιὰ νὰ ἐκ»φράσει τὶς ἀψηλὲς κοινωνικὲς καὶ φιλοσοφικὲς ἰδέες, »θἄπαιρνε ἀπ' τὴν ἀρχαῖα τοὺς ὅμορφους ἐκείνους »ὅρους, ποὺ καὶ οἱ ξένοι μᾶς παίρνουν, καὶ θὰ τοὺς »κουτσούριαζε καὶ θὰ τοὺς παραμόρφωνε γιὰ νὰ τοὺ »βάλει πλάγι πλάγι μὲ τοὺς συχαμεροὺς τύπους τοῦ »χυδαίου ἰδιώματος».

Φίλε μου, τί τὰ θέλεις; Εἶναι ἀνάγκη νὰ σὲ πῶ ὅτι ἀπ' τὶς 400 σελίδες τοῦ βιβλίου τοῦ κ. Φωτιάδη οἱ πέντ'-ἕξη τοῦ «Ταχυδρόμου» λάμπουν σὰν μαργαριτάρι ἀνάμεσα στὴν ἄμμο; Καὶ ἄκου καὶ τοῦτο ἐμπιστευτικά. Ὅταν ἀγόρασα τὸ βιβλίο, ἤ καλύτερα ὅταν μέβιασαν νὰ τἀγοράσω, μετάνοιωσα πολὺ γιὰ τοὺς παράδες ποὔδωκα. Μὰ ὕστερα, σὰν ἀπάντησα τὰ ἄρθρα ἐκεῖνα τῆς ἐφημερίδας μας, πῆγα καὶ πῆρα ἄλλο ἕνα γιὰ νὰ τὸ δίνω στοὺς φίλους μου νὰ τὸ διαβάζουν.

Βγάλε λοιπὸν τὸ καπέλλο σου μπρὸς σὲ τέτια κριτικὴ δεινότητα. Ὁμολόγησε ταπεινὰ ὅτι οὐκ εἶ ἄξιος τὸν ἱμάντα αὐτῆς ὑποθέσαι. Καὶ ξερίζωσε ἀπ' τὸ νοῦ σου κάθε προκατάληψη γιὰ νἄχῃς τὴ δύναμη νὰ κρίνῃς ἐπιστημονικὰ τὰ πράματα καὶ ὄχι ἀπὸ ἰδιοτροπίες τυρλοσυρτούμενος.

Λυποῦμαι πολὺ ὅτι ξόδεψα ἕνα γράμμα ὁλόκληρο γιὰ νὰ ἀναστηλώσω στὴ συνείδησή σου τὸ ἄγαλμα, ποὺ ἐμεῖς ἐδῶ τόσον καιρὸ τώρα λατρεύουμε, ποὺ στὰ ποδάρια του τόσο λιβάνι κάψαμε καὶ ἐξακολουθοῦμε ἀδιάκοπα νὰ καῖμε.

Λυποῦμαι καὶ ἕνα ἄλλο. Ὅτι τέκνο ἐσὺ τοῦ Βοσπόρου, μὲ τὰ καμώματά σου ἀποκηρύχνεις τὴν πατρίδα. Καὶ τί πατρίδα! Μὰ νὰ δοξάζῃς τὸ Θεό, ποὺ σ' ἔδωσε φίλο σὰν κ' ἐμένα. Καὶ τὸν δοξάζω κ' ἐγὼ γιατὶ μᾶς ἔφερε στὴ μέση μερικοὺς σὰν κ' ἐσένα γιὰ νὰ βροντήσῃ πιὸ ξάστερα ἡ δική μας ἀλήθεια.

Γειά σου
ΔΑΜΩΝΑΣ

ΑΙΩΝΩΝ ΒΑΘΙΑ

ΜΑΝΝΑΣ ΠΟΝΟΣ

Ἀγέλαστος, ἄπαστος ἐδητύος ἠδὲ ποτῆτος
ἧστο πόθῳ μινύθουσα δεδυζώνοιο θυγατρός.
(Ὕμνος πρὸς Δήμητραν).

Νὰ ἀνασάνῃ κάθεται ἡ Μάννα ἡ πικραμένη
σὲ μία πέτρα ἀπάνου· ἀγέλαστη κι ἀμίλητη
μῆνες καὶ μῆνες περπατεῖ παντοτεινὰ θλιμμένη
χωρὶς νὰ βγάλ' ἀπ'τὴν καρδιὰ τὴ λύπη τὴν ἀκοίμητη.

Τῆς πῆραν τὴν παιδούλα της καὶ τώρα ὀρφανεμένη
γυρνάει ὁλοῦθε γιὰ νὰ βρῇ τὴν κόρη τὴν ἀφίλητη
μὴ ξέροντας πῶς ὁ Θεὸς ὁ φοβερὸς κρυμμένη
τὴν εἶχε στὰ Βασίλειά Του ὡσὰν κορών' ἀτίμητη.

Καὶ τώρα στὸ Καλλίχορο τοῦ κάκου οἱ θυγατέρες
τοῦ Κελεοῦ πασκίζουνε μαζὶ μ' ἀστεῖα χίλια
να φέρουν τὸ χαμόγελο στὰ θεϊκά της χείλια.

Ἀγέλαστ' ἀπομένουνε καὶ στὴν ὑγρὴ ματιά της
γραμμένος εἶναι ὁ καημός· θυμᾶται τὶς ἡμέρες
ποὔχε καμάρι ζηλευτό, τὴν Κόρη της κοντά της

Λεμεσός.

Μ. Δ. ΦΡΑΓΚΟΥΔΗΣ

ΜΙΑ ΚΙ ΟΞΩ

Ἂν καὶ φοβισμένος ἀπὸ τἀσυνήθιστα λόγια τοῦ φίλου του, τὴν ὁλοφάνερη ἔξαψη τοῦ μυαλοῦ του, ὁ Κώστας δὲν ἔδειχνε τὴν ταραχή του. παρὰ ἥσυχος ζακολουθοῦσε νὰ τὸν ἀκούῃ ποῦ τοῦ ἔλεγε:

— Εἶναι ἡ τρίτη χρονιὰ ποῦ μοῦ ἔρχεται στὸ νοῦ ὁ στοχασμὸς αὐτὸς τὴν ἴδια βραδιά. Δὲν μπορῶ νὰ μὴν τρομάξω. Κώστα, ὅταν τὸ συλλογίζουμαι. Μὲ πιάνει σύγκρυο κ' ὕστερις ἀγριεύω. Δὲν εἶναι ἄγριο τὸ μάτι μου; Κοίταξέ με καὶ πές μου στὸ θεό σου, δὲν εἶναι ἄγριο;

— Τὸ μάτι σου, Παῦλο, εἶναι ἥμερο καὶ γλυκό, ὅπως πάντα. Ἔλα στὰ συγκαλά σου καὶ μὴ λὲς ἀνοησίες. Νομίζεις ὅτι σοῦ ἔρχεται ὁ στοχασμὸς ἔτσι μονάχος του. Μὰ ὄχι· ἐσὺ τὸ θέλεις καὶ τὸ στοχάζεσαι. Κι ἂν θέλῃς νὰ σοῦ τὸ πῶ πιὸ ξάστερα, δὲν ἔφυγε ποτὲς ἀπὸ τὸ νοῦ σου ἡ σκέψη αὐτή· τήνε στριφογυρίζεις στὸ μυαλό σου καιρὸ καὶ καιρὸ τώρα κι ὅταν θυμηθῇς πῶς εἶναι 20 τοῦ Ἀπρίλη, φαντάζεσαι ὅτι σοῦ ἦρθεν ἄξαφνα. Δὲν εἶν' ἔτσι;

— Δὲ μὲ καταλαβαίνεις, Κώστα· νά, πῶς νὰ σοῦ τὸ πῶ, ἔρχεται μονάχη της· ἐγὼ δὲ θυμᾶμαι τίποτα· κάτι μοῦ σφίγγει τὸ μυαλό, πιάνεται ἡ ἀναπνοή μου κι ἀγριεύει τὸ μάτι μου· τὸ νοιώθω πῶς ἀγριεύει. Καὶ τότες θέλω νά...

— Ἔλα μαζί μου, Παῦλο· πᾶμε ὄξω· ἄμα σὲ φυσήσῃ τἀγεράκι τῆς νύχτας, θὰ σοῦ περάσῃ· θὰ ἰδῇς τὴν ἀστροφεγγιὰ καὶ θὰ ξεκαθαρίσῃ ὁ νοῦς σου· ξέρεις, ἡ νύχτα ἔχει διπλὴ δύναμη· θολόνει πολλὲς φορὲς τὸ μυαλό, μὰ διώχνει καὶ τὰ σκοτάδια του. Στὸν ἀνοιχτὸν ἀγέρα δὲ μπορεῖ νὰ σκέφτεται κανένας τὰ ἴδια. Θὰ ἰδῇς τἄστρα, θἀκούσῃς κανέν' ἀηδονάκι νὰ τραγουδάῃ, θἀντικρύσῃς τίποτις ἀλαργινὰ φῶτα, ποῦ μοιάζουνε σὰν ἐλπίδες. Ἐδῶ μέσα σὲ πνίγει ἡ ζέστη, δὲν ἔχεις ἀγέρα. Πᾶμε ὄξω ποῦ σοῦ λέω.

— Μὴ μοῦ μιλᾷς· ἀκούω τὴ φωνή σου καὶ